

Verksamhetsplan 2022 för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Jordens Vänner, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, och Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar.

MKG har som syfte "att verka för det på lång sikt miljö- och hälsomässigt bästa hanterandet av avfall från kärnteknisk verksamhet i Sverige". MKG är konstituerad för ett långsiktigt arbete med kärnavfallsfrågor, d.v.s. frågor som rör mellanlagring eller långsiktig förvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall.

MKG arbetar i huvudsak med följande frågeställningar:

- följer och deltar i beslutsprocesser för mellanlagring och långsiktig förvaring av kärnavfall.
- följer och deltar i, från ett kärnavfallsperspektiv, beslutsprocesser som rör verksamheter som producerar eller kan komma att producera kärnavfall.
- följer och deltar i kunskapsuppbyggnad och forskning inom kärnavfallsområdet både nationellt och internationellt.
- följer och kommenterar juridiska, finansiella, etiska och beslutsprocessinriktade aspekter på hantering och långsiktig förvaring av kärnavfall.
- samarbetar och nätverkar med många olika intressenter både nationellt och internationellt.
- informerar om utvecklingen inom kärnavfallsområdet.

I verksamhetsplanen nedan beskrivs föreningens planerade verksamhet i separata avsnitt.

1. Föreningens organisation

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Jordens Vänner, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, samt Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar.

MKG har en styrelse med en representant från varje medlemsförening som väljs vid föreningens årsmöte. Styrelsen sammanträder 5-7 gånger per år, vissa möten sker som videokonferens och vissa beslut tas per capsulam.

Föreningen har ett kansli i Göteborg med två tillsvidareanställda. Kanslichefen närmar sig pension och i mån av att resurser blir tillgängliga vill föreningen öka kansliets naturvetenskapligt-tekniska utredningskapacitet med en anställd på heltid med början hösten 2022. Det finns även tidvis ett behov av förstärkning av kansliets resurser med timanställningar, exempelvis vid huvudförhandlingar i mark- och miljödomstolen.

MKG är som arbetsgivare medlem i Arbetsgivaralliansen och följer kollektivavtalet inom branschen "Ideella och Idéburna Organisationer".

Föreningen anlitar Nätverkstan för hantering av utbetalningar och bokföring. Föreningen använder Baker Tilly EMK som auktoriserade revisor av den ekonomiska redovisningen. Föreningen har även lekmannarevisorer för dess verksamhet.

Föreningens ordförande, vice ordförande och kanslichef tecknar firma två i förening.

2. Deltagande i besluts- och miljöprövningsprocesser

MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna fortsätta bevaka och delta i de fortsatta prövningarna av kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar till mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt enligt miljöbalken (M 1333-11) och till Strålsäkerhetsmyndigheten SSM enligt kärntekniklagen rörande ett kärnbränsleförvarssystem, med förvaret lokaliserat i Forsmark.

Mark- och miljödomstolen och SSM lämnade i början av 2018 yttranden till regeringen över kärnbränsleförvarsansökan. Domstolen avrådde regeringen från att ge förvaret tillåtlighet enligt miljöbalken om inte tillräcklig ny information framkom så att kopparkapselns långsiktiga integritet kan garanteras. Kärnavfallsbolaget kompletterade ansökan i april 2019 och kompletteringen har varit föremål för remisshantering. Under 2020 blev det klart att både Östhammars och Oskarshamns kommuner meddelat regeringen att de godkänner bolagets planer. Regeringen har i mars 2021 fått en rapport från Strålsäkerhetsmyndigheten med resultat från myndighetens kvalitetsgranskning av kärnavfallsbolagets LOT-försök. I augusti 2021 beslutade regeringen att separat ge tillstånd och tillåtlighet för att öka kapaciteten av mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, till 11 000 ton. MKG kommer tillsammans med medlemsföreningarna att delta i den fortsatta tillståndsprövningen och fastställande av villkor i Clab-processen, inklusive att delta vid den planerade huvudförhandlingen i Oskarshamn i maj. Regeringen har i december 2021 meddelat att ett tillåtighetsbeslut om kärnbränsleförvaret kommer den 27 januari 2022. Det betyder att MKG med medlemsföreningar kommer att behöva ytterligare resurser för att delta i miljöprövningen under 2022, inklusive en huvudförhandling i mark- och miljödomstolen om tillstånd med villkor.

MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna bevaka och delta i de fortsatta prövningarna rörande kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar

enligt miljöbalken (M 7062-14) och kärntekniklagen om att utöka det existerande förvaret för kortlivat radioaktivt driftsavfall från kärnkraftverken (SFR) med ett nytt förvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall (SFR 2). Ansökan har sedan hösten 2019 funnits på regeringens bord med positiva remissyttranden från domstolen och SSM. Regeringen beslutade den 22 december 2021 att ge tillåtlighet enligt miljöbalken och tillstånd enligt kärntekniklagen för nuvarande SFR och tillbyggnaden SFR 2. Det betyder att MKG med medlemsföreningar kommer att behöva ytterligare resurser för att delta i miljöprövningen under 2022, inklusive en huvudförhandling i mark- och miljödomstolen om tillstånd med villkor.

I mån av resurser och bedömt behov kommer MKG i samarbete med medlemsföreningar att delta i miljöprövningar av rivning av kärntekniska anläggningar. Fokus kommer i så fall att ligga på de kopplingar som finns till förutsättningarna för fortsatt hantering och förvaring av kärnavfallet från rivningen.

I mån av resurser och bedömt behov kommer MKG även att bevaka hanteringen av radioaktivt avfall vid European Spallation Source (ESS). Detta arbete kommer att ske i samarbete med Naturskyddsföreningen på länsförbunds- och krets nivå.

3. Följandet av och deltagande i kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet

MKG kommer fortsätta att följa den nationella och internationella kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet.

Föreningen kommer att fortsätta ta fram saklig information om miljö- och hälsoeffekter vid hantering och förvaring av kärnavfall samt kommer att granska förslag och olika alternativ för nationell hantering och förvaring av kärnavfall. Viktiga frågeställningar är de som påverkar miljösäkerheten vid mellanlagring och förvaring samt de som kan vara av intresse för alternativredovisningar av metod och platsval.

Föreningen kommer att fortsätta granskningen av industrins forskningsarbete och av dess utveckling av säkerhetsanalyser för mellanlagring och förvaring av kärnavfall.

Föreningen kommer särskilt att fortsätta bevaka kunskapsutvecklingen rörande funktionen av de konstgjorda barriärerna av koppar och lera som ska garantera den långsiktiga miljösäkerheten i kärnkraftsindustrins KBS-metod.

Föreningen kommer att bevaka kunskapsutvecklingen vad gäller den alternativa metoden djupa borrhål samt bevaka utvecklingen vad gäller långsiktig övervakad lagring med så kallad "rolling stewardship".

Föreningen deltar aktivt i det svenska och internationella arbetet med att förstå hur information om hantering, lagring och förvaring av kärnavfall på bästa sätt kan föras in i framtiden. Föreningen deltar i OECD/NEA:s arbete med "Information, Data and Knowledge Management (WP-IDKM)".

Föreningen kommer i mån av resurser och bedömt behov fortsätta följa frågan om storregional grundvattenströmning och dess betydelse för långsiktig miljösäkerhet för förvaring av kärnavfall.

Föreningen kommer i mån av resurser och bedömt behov tillsammans med Naturskyddsföreningen att fortsätta arbetet med att förstå och granska frågeställningar som rör naturvärden i Forsmark.

En annan fråga som föreningen arbetar med är de risker som finns vid avsiktliga och spekulativa mänskliga intrång, som exempelvis är kopplade till långsiktiga risker för kärnavfallsspridning.

Föreningen kommer generellt även att arbeta för att identifiera nya frågeställningar inom kärnavfallsområdet som är av vikt för miljö och hälsa som kan behöva lyftas i olika miljöprövningsprocesser.

4. Arbete med nationella forsknings- och utvecklingsfrågor

MKG arbetar med att analysera och påverka svensk forskning inom kärnavfallsområdet bland annat genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins forskningsprogram för hantering och förvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar (Fud). Under 2022 kommer föreningen att tillsammans med medlemsföreningarna delta i remissarbetet av forskningsprogrammet Fud-2022.

5. Arbete med finansieringsfrågor

MKG arbetar med att analysera och påverka kärnavfallsfinansieringssystemet, bland annat genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins beräkning av framtida kostnader för hantering och förvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar.

6. Arbete med lagstiftningsfrågor

MKG kommer att följa regeringens arbete med att förnya kärntekniklagstiftningen. Det har under de senaste åren skett förändringar i finansieringssystemet för stöd till miljöorganisationer för arbete med frågor som rör kärnavfall. MKG kommer att arbeta för en fortsatt utveckling inom området särskilt vad gäller möjligheten att förändra finansieringslagstiftningen så att medel till miljöorganisationer åter kan erhållas från kärnavfallsfonden.

7. Informera om kärnavfallsfrågor

MKG har i samrådet och inom prövningen av kärnbränsleförvarsansökan publicerat ett antal informationsbroschyrer, informationsblad och underlagsrapporter. Några av dessa har översatts till engelska. Föreningen ser till att i mån av resurser hålla dessa publikationer uppdaterade.

I den mån erforderliga medel erhålls planerar MKG under 2022 en uppdatering av informationsbroschyren "Kärnavfall: Den olösta miljöfrågan".

Föreningen planerar även att publicera en rapport på engelska som innehåller information om MKG:s och medlemsföreningarnas arbete i kärnbränsleförvarsprövningen.

MKG informerar om kärnavfallsfrågor via sin hemsida (<http://www.mkg.se>) och håller den uppdaterad. Det finns särskilda portaler för att kunna följa prövningarna

av ansökningarna om förvaret för använt kärnbränsle och SFR 2. Bägge portalerna ska löpande uppdateras och vid behov utvecklas under 2022.

För att intresserade personer lättare ska kunna följa MKG:s arbete i prövningsprocessen kommer 2-4 nyhetsbrev att ges ut under 2022. Föreningen kommer dessutom att samarbeta med medlemsföreningarna för att sprida information i deras informationskanaler.

MKG kommer även att vid behov och om intresse finns informera om sitt och medlemsorganisationernas arbete lokalt i Östhammars och Oskarshamns kommuner.

Föreningen kommer vid behov under året att genomföra seminarier och andra kunskapsuppbyggande aktiviteter, både på nationell nivå och i kärnavfallskommunerna. Detta arbete kan genomföras i samarbete med andra aktörer.

8. Stöd till medlemsorganisationerna för deras informationsinsatser, kunskapsuppbyggnad och deltagande i prövningsprocesser

MKG ska stödja medlemsorganisationerna med underlag för deras arbete att informera i kärnavfallsfrågor.

Föreningen kommer även att stödja medlemsorganisationerna i deras egen kunskapsuppbyggnad i kärnavfallsfrågor, till exempel genom att finansiera deltagande i olika möten som rör kärnavfallsfrågor.

Föreningen kan även stödja medlemsföreningarnas deltagande i miljöprövningsprocesser, särskilt för att lyfta lokala miljöfrågeställningar.

9. Yttranden över remisser

MKG kommer att lämna yttranden över remisser som berör kärnavfallsfrågor.

I den mån det rör frågor som har bäring på mellanlagring och förvaring av kärnavfall kommer föreningen att svara på remisser enligt Esbo-konventionen.

10. Arbete med svensk, europeisk och internationell rapportering i kärnavfallsfrågor

MKG följer löpande det svenska arbetet med att ta fram underlag och rapportera till EU-kommissionen enligt kärnavfallsdirektivet (2011/70/EURATOM).

Föreningen följer även det svenska arbetet med att vart tredje år ta fram en rapport enligt internationella atomenergiorganet IAEA:s "Joint convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management" samt uppföljningen av rapporten inom IAEA.

11. Analys och arbete för att förbättra den svenska modellen

MKG har sedan ett antal år tillbaka uppfattat att den svenska modellen för ansvarsfördelning och beslutsfattande i kärnavfallsfrågor har brister. Föreningen menar att dessa brister är en av orsakerna till att beslutsfattandet rörande förvaret

för använt kärnbränsle inte utvecklats på ett bra sätt. Föreningen analyserar fortlöpande hur den svenska modellen för arbete med kärnavfallsförvarsfrågor vad gäller öppenhet, rollfördelning och beslutsfattande kan förbättras.

Föreningen arbetar även med att påverka utvecklingen av det svenska juridiska systemet för beslutsprocesser i kärnavfallsfrågor.

12. Internationell bevakning och internationellt arbete

Föreningen kommer under året att följa utvecklingen inom kärnavfallsområdet internationellt. Föreningen har kontakt med organisationer och experter utomlands för att diskutera frågeställningar i samband med att föreningen granskar förvarsansökningar och följer och deltar i beslutsprocesser inom området.

MKG är medlem i ett europeiskt miljörörelsenätverk, Nuclear Transparency Watch (NTW). Arbetet inom EU är till stora delar kopplat till implementeringen av EU:s kärnavfallsdirektiv (2011/70/Euratom), särskilt artikel 10 om insyn, det vill säga information till och samråd med allmänheten och miljöorganisationer och inflytande på beslutsfattande. Arbetet inom NTW är ett bra sätt att förstå hur arbetet med kärnavfallsfrågor utvecklas inom EU.

MKG är medlem i SITEX_Network där europeiska strålsäkerhetsmyndigheter och deras forskningsorgan samarbetar i frågor som rör kärnavfall och kärnavfallsforskning. Arbeta inom SITEX_Network är ett bra sätt att se hur denna verksamhet går till.

MKG är medlem i European Environmental Bureau (EEB) och stödjer organisationens arbete med kärnavfallsfrågor.

MKG är även aktiv inom organisationerna International Nuclear Risk Assessment Group (INRAG) och International Panel on Fissile Materials (IPFM).

MKG deltar i EU-forskningsprojektet Beacon som handlar om hur lera i olika förvarssystem sväller efter förvaring av kärnavfall. Föreningen leder i projektet ett så kallat "Work Package" om interaktion med civilsamhället. Projektet avslutas våren 2022. På Beaconprojektets slutkonferens i London den 17-19 maj kommer MKG att vara ansvarig för deltagande från civilsamhället. För detta finns en särskild budget som MKG ansvarar för inom projektet.

MKG deltar i EU-forskningsprogrammet inom kärnavfallsområdet benämnt EURAD, särskilt i projektet ROUTES. Deltagandet är ett bra sätt att ta del av den kunskap om kärnavfallsfrågor som tas fram inom EU.

13. Föreningsutvecklingsarbete

MKG utvecklar löpande det egna arbetet för en fortsatt effektiv användning av föreningens resurser för att uppnå föreningens syfte.

Föreningen kommer dessutom att under året fortsätta att verka för en ökad samordning av den svenska miljörörelsens kärnavfallsarbete.